

193. Svenljunga sn, gamla kyrkan. Nu på gamla kyrkogården.

Pl. 156.

Litteratur: T 116. Magnus Pettersson, Beskrifning öfver Kinds härad (1896), s. 31; E. Brate i Södermanlands runinskrifter (1924–36), s. 10; J. Anderson, Boken om Kind (1930), s. 161.

Äldre avbildningar: S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 116).

Runstenen står rest på Svenljunga gamla kyrkogård, som ligger c:a 300 m. NV om den nuvarande kyrkan, på andra sidan Ätran. Den påträffades 1887 i den gamla kyrkans kor i samband med planeringsarbeten inom området.

Granit. Höjd 1,7 m., bredd 0,63 m. Stenens vänstra sida är jämn och plan, som om den vore tillhuggen. Genom ytskadan har runinskriftens början gått förlorad. Högra sidan har slagits bort och därmed ett mellanparti av inskriften. De bevarade runorna äro i regel djupt huggna.

Inskrift:

. . . : stin : **pani** : e . . . **brupur** : sifa
 5 10 15

... sten þenna æ[ftiR] ..., broður Sefa.

»... denna sten efter ..., Seves broder.»

Till läsningen: Alla bevarade runor äro säkra. Punkterna i sk före **l s** äro grunda. **3 i** är något breddad på mitten men ej stungen. **9 e** är stungen. Inskriften avslutas utan sk. — Torins läsning överensstämmer med ovanstående.

Om runföljden **pani** se Vg 152.

Om namnet *Sefa* se Vg 136.

194. Svenljunga sn, Herrekvarn.

Pl. 157.

Litteratur: L 1412, T 117. Ransakningarna 1667–84 (tr. i VFT 4: 5–6, 1932, s. 94); P. O. Warnmark, WägWisare Öfwer Sweriges RIjke (1709), s. 58; J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 95; O. L. Lignelius, Memorial (1715?, UUB hs A 517, publ. av R. Odenerants i VFT 4: 3–4, 1930, s. 69; går tillbaka på Ransakningarna); Prosten Warenii anteckningar fr. 1700-talet (hs i Kinds kontraktsprostarkiv, avskr. i ATA: Sexdrega sn); J. H. Wallman, Runstenar, tecknade och beskrifne (i: Iduna 9, 1822, s. 347; hs i ATA), Anteckningar i J. G. Liljegren, Fullständig Bautil (ATA); J. G. Liljegren, Beskrivning ¹⁵/₂ 1831 (ATA); N. G. Djurklou, Antiquitetsintendentens berättelse 1869, s. 112 f. (ATA); Fritz Claeson, Kinds härads runstenar [1881–82] (hs, tillh. fru Thyra Claeson, Uddebo; tryckt i: Från Borås och de sju häraderna 1947, s. 70 f., jfr även samma arb., s. 62, 68); J. Anderson, Boken om Kind (1930), s. 161.

Äldre avbildningar: Wallman a.a., 2 bläckteckningar (i ATA, den ena i Fullständig Bautil, den andra förlaga till bilden i Iduna); Liljegren, bläckteckning 1831 (ATA); Djurklou, bläckteckning (i a.a.); Claeson, blyertsteckning 1882 (i a.a., återgiven i Från Borås och de sju häraderna 1947, s. 67); S. Welin, träsnitt (i T 117).

Runstenen står rest invid södra hörnet av boningshuset vid Herrekvarn. Den står mellan landsvägen och ån, 50 m. S om ån, 20 m. V om landsvägen. De tidigare Ortsbestämningarna äro följande. *Ransakningarna*: »Strax västan Simmebroo emillan Swenliunge och Hallarp Står vth med vägen wid den lilla åh, som der vthlöper, een Sten hvar oppå läses thesse Runor.» — Peringskiöld: »Emillan Swenliunga och Ullasiö, mitt för Torestorps qwarn wid Hallarp, en ottedels mil ifrån store Landswägen, finnes en stor stenflis vprest vthmed vägen, skrefwen med runska bokstäfwer». — Djurklou (1869): »Alldeles invid gafveln af en torpstuga och blott 100 fot från vägen står uti en trädgårdstäppa till venster då man färdas till Ullasjö en runsten». — Claeson (1882): »Han har förr stått framför ett fönster till den byggnad, bredvid hvilken han nu står;

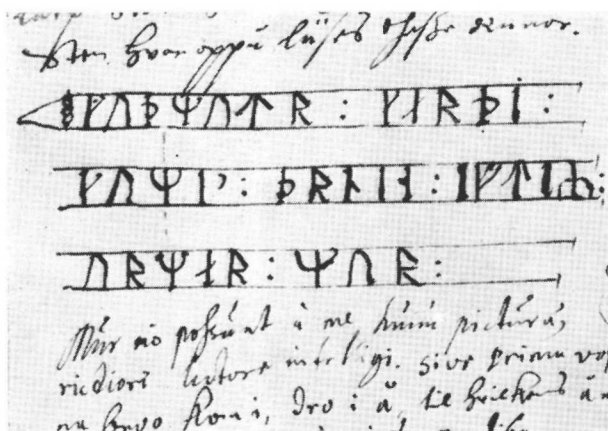

Fig. 301. Vg 194. Svenljunga sn, Herrekvarn.
Efter uppteckning i Ransakningarna.

Fig. 302. Vg 194. Svenljunga sn, Herrekvarn.
Efter teckning av Djurklou.

men då detta förorsakade, att det blef ytterst mörkt i stugan, blef han af egaren omkullslagen. Men denne, som var mycket vidskeplig, inbillade sig strax, att det spökade, och naturligtvis var den omkullslagna stenen skuld dertill. Han tordes nu ej annat än att åter uppresa stenen, men ej på hans gamla plats, utan ett stycke ifrån stugan, så att den nu ej skymmer.»

Rödaktig granit. Höjd 2,90 m., bredd 1,30 m.

Inskrift:

gupmutr : karpi : kuml : posi : eftir : ormar : sun : si

5 10 15 20 25 30 35

Gudmundr gærði kumbl posi æftir Ormar, sun sinn.

»Gudmund gjorde detta minnesmärke efter Ormar, sin son.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Bst till 16 l spåras svagt i kanten av en flagring. Efter 35 i har Jungner läst en **n**-runa jämte sk i form av två punkter. De spår han trott sig finna av dessa tecken äro emellertid ytterst osäkra. Sannolikt ha inskriftens sista runor varit **si**. En sådan skrivning ha Vg 190 och 195. Övriga runor äro säkra. 1 **k** och 8 **k** äro ej stungna.

Den förste granskaren, N. A. Kollinius (*Ransakningarna*), lämnar följande uppteckning av runorna: **gupmutr : karpi : kumi : pro(?)ia : iftir : ormar : mur**, och han uttyder — dock med en viss tvekan — sina funderingar över inskriftens innebörd först i en utläggning på latin, därefter i översättning till svenska, vilken ger ett exempel bland många på den valhänthet, som ännu vid denna tid präglade försöken t. o. m. hos bokligt bildade präster att komma tillrätta med de äldsta urkunderna på modersmålet: »Gudmoder körde öfr denna broo kom i, dro i å, til hvilkens åminnelse etc.». De sista orden »urmar mur» bekänner sig översättaren icke förstå.

Wallman har urskilt endast hst till 18 **u**; 19 **s** saknas. Hans läsning slutar med sk efter 30 **r**. — Liljegren har i *Runurkunder* följt Wallmans läsning. — Djurklous läsning överensstämmer med ovanstående, men r. 31–36 saknas helt liksom runslingans avslutning. R. 21 läses **i**, r. 30 **æ**. Han ger följande kommentar till läsningen: »Af dessa äro runmynderna till Ψ i $\Psi\Psi\Psi$ fullt tydliga och djupt huggna. $\uparrow$ har förlorat känne-strecket i följd af stöt eller afflagning, $\uparrow\uparrow$ äro fullt tydliga men $\downarrow$ är skadadt, emedan stenen här är skroflig och runan kommit i en afsats. $\downarrow$ är svagt men omisstydligt. $\Psi\uparrow$ äro mindre djupa men $\downarrow\downarrow$ fullt tydliga. $\Psi\downarrow$ äro svaga och $\downarrow$ nästan omärkeligt, men lät dock känna sig.» — Torins läsning är densamma som Jungners med **n** jämte sk efter 35 **i**.

Om *Guðmundr* se Vg 155 och Sö 217. *Ormarr* förekommer även på Ög 89 och Sö 109. Det är för övrigt känt från Norge och Island och från Sverige i ett enstaka, medeltida belägg.

Om *kumbl* se Vg 115.

195. Tranemo sn, Normanslid.

Pl. 158.

Litteratur: L 1413, T 118. Ransakningarna 1667–84 (tr. i VFT 4: 5–6, 1932, s. 91 f.); O. L. Lignelius, Memorial (1715?, UUB hs A 517, publicerat av R. Odencrants i VFT 4: 3–4, 1930, s. 66 f.; går tillbaka på Ransakningarna); T. A. Sjöholm, uppgift, odat., avsedd för 8. uppl. av E. Tunelds Geografi (del 4: 1, 1833), befordrad till J. G. Liljegren av W. Forsslund (i: Liljegren, Fullständig Bautil, ATA; samma uppgift, nedtecknad av Forsslund själv, finnes i Liljegren, Samlingar Msc:t Runir I, ATA); N. G. Djurklou, Antiquitetsintendentens berättelse 1869, s. 150 f. (ATA); Fritz Claeson, Kinds härads runstenar [1881–82] (hs, tillh. Fru Thyra Claeson, Uddebo; tryckt i: Från Borås och de sju häraderna 1947, s. 70 f., jfr även samma arb. s. 62); Handlingar 1920 i ATA; J. Anderson, Boken om Kind (1930), s. 168; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 118.

Äldre avbildningar: Bläckteckning (i Ransakningarna); E. B. Tranander, bläckteckning (i KB F m 27, s. 37); bläckteckning (i Lignelius a. a., återgiven i VFT 4: 3–4, 1930, s. 67); 2 osign. teckningar (i Fullständig Bautil, ATA); Djurklou, bläckteckning (i a. a.); Claeson, blyertsteckning 1881 (i a. a., återgiven i Från Borås och de sju häraderna 1947, s. 63); S. Welin, tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 118).

Runstenen står rest på norra sidan om landsvägen Svenljunga–Tranemo, V om uppfartsvägen till Normanslid.

I *Ransakningarna* beskrives fornminnet på följande sätt: »wid Normanslijd i Tranemoo Sokn fins vth med Landzwägen på norre sijdan een hielta Graff 9. alna lång, wid hvilken Södre sijda står een stor Gråsteen til 5. alr ofwan Jorden, medh Runor rijtad, hwilka emädan stenen är af långlig hagel och ombläst pigg-Sniö och ijs mycket förnött, äro beswärliga att vthleta, men effter nogaste ransakning och påsicht som skee kunne, tyckes wara som effterföliande Figur vthvijsar. ... vid hufwudet på samma graff står een mindre Steen, men ingen Sk[rifft] fins der på. wid it Steenkast wäster der ifrån ståå Tre stenar opresta i en Triangel. men ingen weet något der om at Säga.» T. A. Sjöholms uppgift lyder: »Utmed stora landsvägen $\frac{1}{4}$ mil från Tåstarps Gästgifware Gård wid hemanet Normanslid står en *Runsten*». Meddelandet finns tryckt i Tunelds

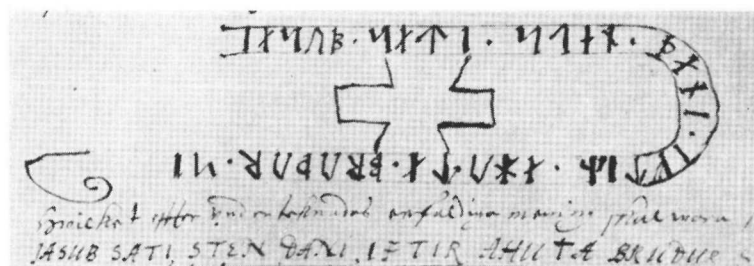

Fig. 303. Vg 195. Tranemo sn, Normanslid. Efter teckning i Ransakningarna.